מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להסביר את הגורמים לצמיחת תנועת ההשכלה במערב אירופה
- להציג את רעיונותיו ומפעליו של משה מנדלסון
- לדון בשאלת השילוב בין לימודי קודש ללימודי חול

גרסה רגילה – כל הפריטים.

חלק א' – הבנה בסיסית

1. ב – משה מנדלסון
2. ג – תרגום התורה לגרמנית עם פירוש
3. א – חקלאות ומלאכה
4. ב – הגאון מווילנה
5. ב – כתב עת בעברית
6. ב – שילוב לימודי קודש עם השכלה כללית

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. נכון – הוא למד פילוסופיה ומדעים אך נשאר שומר מצוות.
2. נכון – רס"ג והרמב"ם עסקו בחוכמות עוד לפני תנועת ההשכלה.
3. לא נכון – המשכילים עודדו מעבר משפת היידיש לשפת המדינה.
4. נכון – בין מפעלי המשכילים היו גם בתי ספר לבנות.
5. לא נכון – לפי מנדלסון המדינה רשאית לכפות מעשים, אך לא אמונות.
6. לא נכון – רק חלק מהמשכילים התרחקו מהעברית ומשמירת המצוות.

חלק ג' – השלמת מושגים

1. הביאור
2. המאסף
3. מדינה
4. חקלאות
5. וילנה
6. מקצועות

חלק ד' – התאמה

- 1 – ג (תרגום התורה לגרמנית עם פירוש)
- 2 – ד (כתב עת בעברית)
- 3 – ה (אבי תנועת ההשכלה)
- 4 – ב (עודד לימוד מתמטיקה)
- 5 – א (דרש שילוב לימודי קודש וחול)

חלק ה' – סדר כרונולוגי

1. הולדת משה מנדלסון בדסאו
2. השלמת הביאור והופעת הספר 'ירושלים'
3. תחילת הופעת 'המאסף'
4. פטירת מנדלסון

חלק ו' – הבנה מעמיקה

1. חשש מפגיעה באמונה, וחשש מהתרחקות מהתורה ומהמסורת
2. כדי לקרב את היהודים לשפת המדינה דרך טקסט מוכר ומקודש להם
3. כתיבת ספרים ועיתונים, הקמת בתי ספר עם לימודי חול, עידוד מעבר למקצועות יצרניים

כרטיס יציאה – מה לחפש

- מפעל: הביאור - תרגום התורה לגרמנית, מטרה: לקרב יהודים לשפת המדינה דרך התורה
- מחיר: התרחקות מהעברית, משמירת המצוות, ואף המרת דת אצל חלק מהמשכילים
- פתחה: שערים להשכלה כללית ולחברה הסובבת; גבתה: התרחקות מהמסורת והיהדות אצל חלקם

טיפים להפעלה:

- ניתן לפתוח בדיון קצר על שאלת 'מדף הספרים' לפני תחילת התרגול
- מומלץ להדגיש את ההבחנה בין גישת מנדלסון לגישות קיצוניות יותר של חלק מממשיכיו
- בחלק הפתוח כדאי לאפשר לתלמידים לדון בזוגות לפני כתיבת התשובה

דף תרגול: תורה וחוכמה – תנועת ההשכלה באירופה

דף התלמיד/ה רגיל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

במאה ה-18 קמה באירופה תנועת ההשכלה היהודית, ובמרכזה משה מנדלסון שביקש לשלב נאמנות לתורה עם לימודי חוכמה כללית. בדף זה נבחן את רעיונותיו, מפעליו ואת המחיר שגבתה התנועה.

1 חלק א' – הבנה בסיסית

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מי נחשב לאבי תנועת ההשכלה?

א) הרמב"ם ב) משה מנדלסון ג) תיאודור הרצל ד) הגאון מווילנה

2. מה היה 'הביאור'?

א) עיתון ביידיש ב) בית ספר לבנות ג) תרגום התורה לגרמנית עם פירוש ד) ספר הלכה חדש

3. לאילו מקצועות עודדו המשכילים לעבור?

א) חקלאות ומלאכה ב) הלוואה בריבית ג) רוכלות ד) מסחר זעיר בלבד

4. מי עודד לימוד מתמטיקה עוד לפני תנועת ההשכלה?

א) הרמב"ם ב) הגאון מווילנה ג) נפתלי הירץ וייזל ד) מנדלסון

5. מה היה 'המאסף'?

א) בית ספר ב) כתב עת בעברית ג) תרגום לתורה ד) ארגון חסד

6. מה דרש נפתלי הירץ וייזל בחינוך?

א) רק לימודי קודש ב) שילוב לימודי קודש עם השכלה כללית ג) ביטול לימודי קודש

ד) לימוד יידיש בלבד

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	משה מנדלסון היה שומר מצוות.	☐	☐
2	גם לפני ההשכלה היו חכמי תורה שעסקו במדעים.	☐	☐
3	המשכילים עודדו לדבר יידיש.	☐	☐
4	המשכילים פתחו גם בתי ספר לבנות.	☐	☐
5	לפי מנדלסון, למדינה אסור לכפות אפילו מעשים.	☐	☐
6	כל המשכילים התרחקו מהיהדות בסופו של דבר.	☐	☐

3 חלק ג' – השלמת מושגים

השלימו את המילה החסרה.

1. התרגום של התורה לגרמנית עם פירוש נקרא _____ .

2. כתב העת בעברית שהוציאו ממשיכי מנדלסון נקרא _____ .

3. מנדלסון תמך בהפרדת דת ו_____ .

4. המשכילים שאפו להעביר יהודים ל_____ ולמלאכה במקום מסחר זעיר.

5. גדול התורה שעודד לימוד מתמטיקה נקרא הגאון מ_____ .

6. וייזל קרא לשלב לימודי קודש עם _____ ומוסר.

4 חלק ד' – התאמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הביאור	___	**א.** דרש שילוב לימודי קודש וחול
2. המאסף	___	**ב.** עודד לימוד מתמטיקה
3. מנדלסון	___	**ג.** תרגום התורה לגרמנית עם פירוש
4. הגאון מווילנה	___	**ד.** כתב עת בעברית
5. וייזל	___	**ה.** אבי תנועת ההשכלה

5 חלק ה' – סדר כרונולוגי

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	פטירת מנדלסון
☐	תחילת הופעת 'המאסף'
☐	השלמת הביאור והופעת הספר 'ירושלים'
☐	הולדת משה מנדלסון בדסאו

6 חלק ו' – הבנה מעמיקה

ענו בקצרה.

1. ציינו שתי סיבות לכך שלימוד החוכמות לא היה נחלת הכלל בקהילות אירופה.

2. מדוע בחר מנדלסון ללמד גרמנית דווקא דרך התורה?

3. ציינו שלוש דרכי פעולה של המשכילים.

כרטיס יציאה

מה היה מפעלו הגדול של מנדלסון ומה הייתה מטרתו?

ציינו מחיר אחד של תנועת ההשכלה.

השלימו: 'ההשכלה פתחה ___, אבל גבתה ___'.

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀